

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

*Обраћање гувернера на семинару Швајцарске конституенце
„Превазилажење пандемије и омогућавање одрживог опоравка”, 3. јун
2021.*

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

Поштоване колеге,

Добар дан, односно добро јутро свима.

Прво, желим да истакнем да су људски капитал, знање и поверење предуслови и услови опстанка, трајања и перспектива развоја. Зар то – људски капитал, знање и поверење, није најважније и иначе, у породици и у међуљудским односима? А људи чине институције, компаније, државе. И чине и представљају. Ја ћу вама, као одабраној породици, представити како се Србија борила с пандемијом. Говорићу о:

1. томе зашто је пандемија имала мањи утицај на Србију;
2. одговорима и Народне банке Србије, и Владе;
3. и о нашем средњорочном плану.

Почећу од резултата. Србија је прошле године забележила благо смањење бруто домаћег производа, од свега 1%. Већ у првом тромесечју ове године, бруто домаћи производ премашио је преткризни ниво. Често нас питају како смо то постигли – који су главни фактори тако доброг резултата.

1. Прво, Србија је дочекала кризу у одличном стању – много тога је урађено у претходних девет година, за шта морам да одам признање нашем председнику Александру Вучићу, за његову визију и посвећен рад на јачању Србије.
2. Друго, спровели смо велике и свеобухватне пакете монетарних и фискалних мера, истовремено водећи рачуна да учешће јавног дуга у бруто домаћем производу остане под контролом. Уз то, повећали смо и девизне резерве од почетка пандемије.
3. Треће, правовременост тих пакета такође је допринела очувању пословног и потрошачког поверења.
4. Четврто, индустријска производња и извоз су производно и географски распрострањени.
5. Пето, настављена је реализација свих државних инфраструктурних пројеката.
6. Уз све то, вакцинација се успешно спроводи.

Бољи резултат делом одражава и боље од очекиваних резултате које су остварили наши главни трговински партнери. Подсетићу на то да је у уводном говору током пролећног заседања Међународног монетарног фонда и Групације Светске банке генерални директор Међународног монетарног фонда госпођа Георгијева рекла да би без синхронизованих мера пад светске економске активности био најмање троструко већи и да је ово могла бити друга *Велика депресија*. Срећом, захваљујући *нашим изванредним заједничким напорима*, успели смо да је избегнемо.

Према нашим проценама, да у Србији нисмо реаговали јако и брзо, пад економске активности прошле године био би преко 6%, а њен опоравак би, уместо једне, трајао од три до пет година. Цена нереаговања била би превисока. То би значило нарушавање стабилности, изгубљена радна места и изгубљене милијарде евра потенцијалног бруто домаћег производа.

На самом почетку рекла сам да је Србија дочекала кризу у одличном стању:

- инфлација је под контролом дуже од седам година;
- изградили смо снажну фискалну позицију;
- решили смо наслеђе проблематичних кредита, око којих се више не постављају питања у Србији;
- повећали смо девизне резерве као добру заштиту од поремећаја из међународног окружења;
- знатно смо ојачали екстерну позицију земље.

Наводим само неке од резултата зато што је један од закључака свих кључних актера на глобалном нивоу био тај да су земље у којима су носиоци политика добро радили у периоду пре кризе биле спремније да на кризу одговоре јаче и брже, великим и правовременим програмима подршке.

Народна банка Србије је била прва институција у земљи која је реаговала на почетку кризе. Да бисмо подржали привредни раст, реаговали смо правовремено и снажно, користећи различите инструменте.

Снизили смо референтну каматну стопу у четири наврата, на 1%, и очували смо добар приступ финансирању, као и повољне финансијске услове за државу, банке и приватни сектор.

Народна банка Србије је деловала као зајмодавац првог уточишта у времену када је то било најпотребније. Користећи монетарне операције различитих рочности и валута, обезбеђивали смо ликвидност, како бисмо послали јасну поруку да ће централна банка бити ту за своје грађане и привреду и тиме умирили тржиште и спречили стварање панике. Спроводили смо репо аукције куповине хартија од вредности, трајну куповину државних хартија од вредности од банака на билатералној основи на секундарном тржишту, укључили смо корпоративне обвезнице у хартије од вредности које се могу користити у монетарним операцијама.

Народна банка Србије је била међу првим регулаторима који су увели мораторијум на отплату обавеза по основу кредита и производа сличних кредитима. Уз то, доносили смо и друге мере којима смо становништву додатно олакшали приступ финансирању, нарочито стамбеним кредитима.

Када је било потребно, Народна банка Србије је интервенисала на девизном тржишту како би очувала релативну стабилност динара према еврџ, која представља један од најважнијих стубова укупне макроекономске стабилности Србије.

Уз све то, наша комуникација је била јасна – на потресе који имају привремен карактер реагујемо привременим мерама.

Када је реч о одговору државе, имали смо три добро одмерена пакета помоћи.

Први пакет је донет непосредно по избијању пандемије и обухватао је:

- повећано улагање у здравство;
- одложено плаћање пореза на добит и пореза на зараде и доприносе за приватне компаније;
- субвенционисање зарада;
- финансијску помоћ становништву;
- и добро осмишљену државну гарантну шему за банкарске кредите микропредузећима, малим и средњим предузећима.

Први пакет био је правовремен и обиман, у вредности од око 11% бруто домаћег производа.

Други пакет донет је у другом делу 2020. и циљано је подржао секторе који су најтеже погођени пандемијом (као што су туризам и саобраћај).

Последњи, **трећи пакет** донет је ове године и вредан је око 4,3% бруто домаћег производа. Он обухвата:

- додатне субвенције зарада;
- циљану подршку секторима који су тешко погођени кризом;
- и финансијску помоћ становништву, укључујући незапослене.

Трећи пакет мера обухвата и додатно улагање у здравство и повећане јавне инвестиције, углавном у инфраструктуру и заштиту животне средине.

Захваљујући наведеним мерама, након снажног негативног утицаја пандемије у марту и априлу, наша економија почела је да се опоравља већ у мају прошле године, при чему је опоравак у већини сектора био у облику латиничног слова V. Промет у трговини на мало достигао је преткризни ниво већ у јуну, индустријска производња у августу, а робни извоз у септембру. И, као што сам рекла на почетку, наш бруто домаћи производ надмашио је преткризни ниво већ у првом тромесечју ове године, дакле читаво једно тромесечје пре него што је очекивано.

Тржиште рада се показало отпорним, а зараде и запосленост у приватном сектору виши су него пре пандемије. Свим наведеним мерама очували смо основу за снажан и одржив раст српске привреде у наредном периоду.

Да закључимо, укидање мера подршке мора бити пажљиво одмерено, да не би дошло до ефекта стрмоглављивања. Међутим, не смемо да заборавимо будуће ризике и трошкове, што значи да морамо да припремимо кредибилан средњорочни оквир деловања. Макроекономска стабилност је наш кључни приоритет, а пошто смо је ми у Србији очували, сада можемо да наставимо са спровођењем плана реформи.

Хвала вам.